

L'importà i els importances

Aquest llibre - diguem-ne llibre - no va
ser escrit en importàns perquè no existeix
una llengua importanesa. En escriure'l em
proposava només fer una facècia en forma de
llibre confidencial, explicar una història a can
d'orella als importances per riure dels que no
en són. El vaig publicar per compassió, es va
reeditar per compassió i ara es tradueix

També per compromís. Jo, quina culpa hi
tinc? I si ara, perquè el llibre és massa
petit, si comercialment no és viable i tant si
m'escan com no te d'afegir-hi un assaig
sobre l'Empordà i els emprontaneses, ben
mirat tampoc hi tinc cap culpa. Malgrat tot,
si alguna vegada em records d'ell, la fe i
l'esperança que aquesta verídica història
sobre la meravellosa vivida dels grecs a
Empúries no perdria el seu to confidencial

no m'abandonen pas. Quan el pú me'n
parla i constato que no n'ha entès res
llavors penso que el llibre no s'ha pas
vertut dels seus límits.

3
Jo només volia fer un anunci de l'
importà i en prova d'això vaig proposar
que la faixa de la primera edició digués:
"Vissten l'importà!" Aquest projecte
no fou acceptat i em vaig en l'obligació
de redactar una faixa més a l'estil de l'

època, més literària. Jo només em proposo
sava parlar de l'Impordi, fer un anunci de
l'Impordi, però alquí em va acusar de no
haver sabut cantar l'Impordi. Però si jo
no volia cantar res. La diferència de punt
de vista és obvia. Vestir-se de pontifical
davant d'aquest paisatge tan respect,
ple de mitges valletes que us espilen
darrera cada marpe, i fer un sol
pètic amb penyols magnífics, francament

no fa per mi. Els importadors no n' / 5
haurien entès res o m'haurien pres no
per un llibre, sino per un llibre.

El llibre tenia encara una altra ambició,
en petit tan pressa com la de herentes
en escriure el "Quixot." Volia combatre
una idea lliberca. Però d'això quasi no
se'n va adonar ningú, cosa que diu molt
a favor del to confidencial del llibre i
li afegeix un cert aire de ~~clandestinitat~~

clandestinitat. Revelo el secret perquè
estic segur que no he de contribuir al
desentencament dels bobans. En aquella
època era moda, feia bonic dir: "Catalunya
és Grieta." ha indicació rúbrica egípcia que
la frase fos pronunciada amb un cert
tremolor.

A la veïna Provença aquesta marfapa ha
fet també molta farrolla. Allí com aci ~~era~~
mombrosos exercits selectes han disertat amb

provesa enciclopèdica sobre la semblança física
i espiritual del passat amb Grècia. Així que
es podria dir de moltes comarques mediterrànies
adquirix, per poc que se n'abusi, i sobretot
si la regió ha estat realment visitada per grecs,
un aspecte llibresc capaç d'abolir tot el
Olímp de tan riu. Però als provençals,
gent espiritualment més ben nodrida, aquesta
piadosa illusió no els ha fet cap mal. En
canvi aquí, a més sense oposició que "Catalunya

es Grècia²⁾, havien arribat als pitjers
delicis. Tant és així que algú va creure que
jo també em sumava a la campanya, i això
va afavorir considerablement ~~el~~ l'empresa
editorial.

Decididament teniem ga a l'ull. Tot
tant escultura no ens atonaven que feiem
prosa de teatre d'aficionats. Si admètia
bonament que, de la manera més natural
del món, una serenitat sublim devallava
del cel i es posava al nostre de les

estàtes. Havíem regués tots els secrets i
lisses i espirituals de l'escultura prepa. Així
que us dic us pot servir un dia per datar
la producció esculptòrica d'una cella d'
aquests. Només l'escultor Manolo Hugué
es va escapar del centapi, que ja és
molt dir. — Bon dia, senyor Manolo!

"Catalunya es terra d'escultors" — es deia
Clavars, i potser és cert. Però admetent-ho
al gen de la lletra un meu amic, persona

no pas vulgar, encara que no hagués / 10
apartat mai cap llapis, es va comprar
un bloc de marbre. Perquè — deia ell, — amb
molt d'encert ~~sempre~~ l'escultura és pedra i ha
de recordar la pedra. Oblidava, però, que la
disciplina no comença per la pedra i que la
pedra és molt senyera. I quan sentia un
accés d'inspiració hel·lenística es farallava,
rica que rica, contra el marbre, fins que
ho omplí tot de pedruscall. El meu amic, que
era llavors molt jove, va parir completament

del mal de grequera fins al punt que
aquesta gran víctima acabà essent un gran
home de lletres.

Per amor a Grècia alguns intel·lectuals i
aquell temps obraven també que eren
regans. Això va afavorir molt els clubs de
natació i les piscines, perquè els grecs nadaven
i Venus era marinera. I com l'excursionisme
no hagués perdut encara el caràcter transcendental,
alguns grups d'intel·lectuals, que formaven una
mena de masoneria, sortien els diumenges en

antemòrbids i amb veies, també intel·lec- 12
tuals, cap a les ruïnes d'Ingrines o a
la recerca d'algun dolmen o d'un monument
semblant massa confiat. Encara que avui ens
sembli llegendari s'havia arribat a trobar
un piano de una fons al peu del venerable
monument. L'apudecte larrapouí nomenat
Pont del Diabla se n'ha vist de totes, malgrat
que ell no vulgui ésser altra cosa que una
constrecció funcional sense cap idea de l'
emoció. L'Arc de Barà va ésser ~~per~~

13
singularment castigat. En arribar els
excursionistes davant del monument, tot
seguir es destacava de la comitiva alguna
senyoreta, ~~o~~ i amparava l'arbrera en marge
o d'unes bardisses, i amb una enorme
encorç es feia la cotilla, es calçava
unes sandàlies, es coronava d'oures i es
vestia de vel. Començava llavors la
gran xirra poètica, es recitaven
himnes homèrics i el primitiu se les
entenia amb els clàssics. La vesia feia

J^a Helena, de Noite o d' Itipênsa i, 14
al final, després d' una dansa sublim
acompanyada d' un gran tremolor dels
organs de la lactància - detall que els
intel·lectuals popus apreciaven moltíssim -
es moria com un oigne o com una
deessa. I, vivem, que li hauríem vista per
terra tan morta com la santa bevilix
de Maderns. D' això se'n deia "fer
art." No em val recordar de les

«fotografies artístiques» que he vist d' 15
aquestes escenes. Valdria més que per
desalterar-me ~~per~~ en complaqui ~~des~~ amb el record
d' una escena més pura que amb l' amic
Joan B. Soler, i ens descobrirem a la plaza
d' Espanya, de Roma. En un recó d' aquesta
plaza admirable hi ha, ~~un quarter~~
~~amb~~ just al davant de casa, un quarter
amb palmers on ens aturarem si no fem
tard a l' hora de l'apat. L'acera d' aquest

parterre no és pas molt gran, però sovint
era plena de mainada que jugava. Un dia
ens vridà l'atenció el joc de mes nenes de
den a dotze anys que consistia a donar-se la
mà de dretes en dretes, a rotar uns moments
i a separar-se adoptant una actitud d'
estatua. Els varem preguntar a que papa
jugaven. «A le belle statue» - ens
respongueren. Era interessant de veure com
aquelles nenes en separar-se i posar fi al
moviment de rotació, el moviment que

empenyada les estàtues, imitaven, potser 17
sense voler, les Venus dels museus, la
Apol·lo del Belvedere, el Mercuri de Gian
de Bologna i, sobretot les escultures del
Bernini. Aquest joc el vaig veure jugar
un altre dia en un dels grans replans de
l'escalinata monumental de Trinità
de Monti. No es podia demanar un marc
més teatral i una forma de dansa
més innocent i encara que literària, proba-
blement d'inspiració renaixentista, pròpia

D'un pas molt solemne. En vinguéren llavors 18
a la memòria aquells simplos poètics a ple
sol davant de l'Arc de Bàrri o del
mur grec d'Inquies. Es movien amb una
gràcia infinita aquelles senes de Roma. I
separament llurs anpes, personatges de bon
pust, eren presents a l'escalinata de Trinità
de Monti gaudint de tan armoniosa
letícia.

fi l'importa no fos un passatge de paradís
 no valdria la pena de parlar-ne. Del prestigi històric
 no se'n viu. Li home viu de la terra bona i del bon
 passatge. Li importa és un passatge de primera i una
 terra de primera, una història de primera i una part
 de primeríssima.

Us que afirmaven que Catalunya és Sicília o se
 savien el que es deien. Més just seria que els
 grecs, ~~no~~ sense conèixer l'importa, entevinant-lo
 més, l'expressió: Grècia es l'importa. Perquè a Sicília

el garratpe falta rovent i pairebé sempre, com
a Solamona, el mar i el cel el devoren. A
l'important pot esti bé i ten proporcionat: la terra, el
mar i el cel. I com que no és pas un país gelat,
sinó terra bona i rufassa, gran el cel i el mar
resolen la terra també en. l'important, s'assembla més
a la Guerra ideal que la pent i impona que
a la Guerra real.

Ben mirat esti massa bé i tot l'important. La
en, sobre el secret: l'important es obra d'arquitecte,
amb planol i escala rigorosa. I es una obra
acabada, sense faltes ni renúncies de cap

mena. La descripció eprenmítica del planol 21
no pot ésser més senzilla: el mar que se ve
entra plana endins en forma d'amfiteatre, com
un gran estadi. Les muntanyes també són col·locades
en forma d'amfiteatre, i per tal que el gas podi
ben emmarcat es figuren de peus a l'aigua per
formar la porta de la badia de Proser. ~~Proser~~
~~mar~~ El mar es lliura a la
terra i la terra abraça el mar. És un gas que
té el mar a la falda. És l'Inferior, l'Inferior-
tà de l'Inferior, l'Alt Inferior. En aquest mar
proser hi ha un blau viu rigat per l'aire de

22
dramuntana, la gran corredissa de flors d'
escuma, la lluisor d'uns dolços esbojarrats
i un perfum carnal de rosa marona; a la terra,
sobre els prat, damunt dels plats; les ondes, la
petjada, ensa i entla ben visible, de la dramuntana;
la illusió que ~~passa~~ passen reflexes per l'aire,
quasi a l'abast de les mans; als replers de les
muntanyes uns ~~plans~~ plans i ombres d'aspella,
sobre les ondes del banyó uns rasps que van
cel amunt, cel endins, i tindren l'impertin. El
més preciós és que aquest passatge, i ignora,

està com ~~seu~~ embatalot. No fa literatura ni
coneix el magnillatge com el Sr Olot. Al Baix
Empordà només hi he estat una vegada però jo
diria que el paisatge sembla que arreu es col·loqui
com per fer-se retratar i que recorda el
Ghirlandajo. L'Alt Empordà s'ignora com s'ignora
els empordanesos. Per això són tan bons.

En l'estudi d'aquest paisatge com obra d'arquitect-
tura, les muntanyes són un exemplar que - ben
cert - jo veic únic al món. No valdria pas
incorre en la pretensions de fer una crítica de

la creació, però són més evidents són els
distants és en el dibuix de muntanyes. La
l'orografia del món és més facil trobar perspectiva que
bona arquitectura. I no parts de la massa de les
altures, de les muntanyes sense perdre la pers-
pectiva i una vall, i unes muntanyes inhumanes
que no us cabem al cap, que us pesen a l'
estómac i que si, robes de nosaltres impression,
ens sepulcres. Hi ha també les muntanyes
sense línies, desdibuixades, sense estil. Passant
els ulls per la carena no les arribem a entendre
mai. Muntanyes senec, muntanyes raberatives:
només de mirar. Les us hi esgarrapen, us hi

25
esparrixen. Existeixen també muntanyes pedan-
tesques, presuntives, de teló de fotògraf, com
per exemple, a Suïssa, el berwin; le sent del
Mipdia. Són innocents, requises, tan bones com
volpnes, però que sempre seran una pensada. Se'ls ven
d'una hora elany que volen intimidar-los. Potser
tenen una pinabitat mística, la granditopiniència el
suprema per tot arreu; es veuen sinaitiques,
- Montserrat - sigui dit entre parèntesi - no és ga
de la sèrie, perquè Montserrat és una muntanya
serrada pels impels. Per això es tan humana.

Per de tot això a l'Empordà. Les Alberes
foren edificades amb el Vignola y el

Vistechi de la muntanyastopia. L'Albera és 26
una muntanya natural. Avant està dit que
és una muntanya natural, però mireu-vela bé,
des del Garrojal de Figueras, per exemple: sembla
que hi hagi nascut en aquella planura. De tan ben
posada que és sembla natural. És articulada com
el cos humà, és dibuixada a pols, dibuixada a
mà per vostre llengu. Res d'arrogança, ni de
postopia, ni cap pretensió topopèrica. És una
muntanya natural, tota ella arquitectura, feta
per aquest pla i a l'escala del gas.

comparada amb el cos humà seria potser 27
ociós, però no hi ha pas altre recurs que relacionar
llurs línies amb línies vivents, amb les del cos de
l'home o de la dona, o si valen amb les d'
un cavall o d'una enya que són animals de
línia ferma. No són manetes ~~esgotes~~
~~ni tampoc~~ cantellades amb línies de vaca,
ni tampoc ~~esgotes~~ excessivament masculades, com
sont escultura atlètica. Són dibuixades amb
línies de la millor qualitat, amb les més
nobles de l'alfabet línia i si no fos per

28
són de pedra i volen ésser pedra, de tan
decidides que són aquestes coses se'n trenca
alguna, exactament com un roc que de tan
fivant es trenca. I veuen la línia d'aquell
bosc de carena projectar-se al cel i caure a
mar. L'Albera és una escussa del cel i la
línia del Jove celeste que reposa sobre el
perfil de la ~~o~~ serra és un fíctiu precisióssim.
Passar els ulls pel fil de la carena és ~~la~~ la millor ~~la~~ pinnàtica
ocular i espiritual que pugui imaginar-se. És una
serra que reposa i no pateix. No canta, ni fa

comèdia: fa de muntanya. I es tan intellipible
 que ~~com a muntanya~~ dirien que entedissen
 com es el pasatje que té a l'altra banda, sinen
 que Anibal tenia la persa de construcc mental-
 ment el pasatje situat mes enllà de les
 muntanyes. Per això crec fermament que en arribar
 a Figueras va pujar amb l'elefant fins al
 bastell i ^{estic segur que les Albes li}
~~permeteren~~ enderivar albes horitzons. El pintor
 Ramon Reip, que tan bé sap plantar a terra
 aquestes muntanyes, em va ensenyar a mirar-les

de cap per avall, inflant el cos i puaitant 30
per entre les cames. La posició, encara que no
molt elegant, permet descriure que aquesta
Atbera no es proposa pas penjar cap amunt,
o sigui escalar el cel, i que és essencialment
terrestre. La veuen llavors vestida de trans-
parència ^{palpitants} ~~estrepitants~~ i es semblava claríssim
quina mena de personatge hi ha a l'altra
banda. No us penseu pas que tots els passat-
ges resistixin aquesta prova, molt més forta
que la prova del mirall en ~~la~~

l'escultura. I porten que hagi respirat
aquestes muntanyes, l'única cosa del món
que és incapaç de caure, perquè són incapaces
de voler-se enfilar. Però venen com aquesta

Albera s'arropa a terra i amb grana poca
convicció fura algúisme. Venen que es feta
~~inicialment per mirar l'importà,~~
~~foto~~, no més enllà del seu mar jurisdic-

cional.
No totes són bones com la seralada de l'
Albera les muntanyes de l'Alt Empordà, però totes
venen la disciplina de la sardana, una sardana
que, si es trenca, es refà.

Importă.

31 martie.

(Algori
denă)

no perde 1' original
o pastar-me in una
câșă a mășină
Perdover, sege

adevaru

A. P. P.

32

Seuse el mar l'Imprestà seria un gas fat. Ara
té un punt de solubre. Presència del mar a tot
avall, encara que en ripien lluny. Quan sou al llot
no veieu pas el mar, el fangó i les Alberes, però
saben que en aquest país el mar i la muntanya són
ací mateix, el mar terra endins i les colines mar
enllà. I només de saber-ho ja us fan companyia,
de tan domèstics que són. Només de pensar-hi ja us
fa alegria, de la mateixa manera que en les nits
de lluna, del llot estant pensen que de parats
enfora tot és una meravella.
bon que el país és tan pla, paireti de tot

arreu, només alçant vos de puntetes, veieu una
baixina a l'horitzó rota les muntanyes de Ross:
és el flexar del mar. Si el volen veure de més
aprop us aconsello que aneu a les platges al
voltant de la desembocadura de la Muga. No
hi ha res pertinejat en aquest indret. Encara que
Ross i l'Isola són a les portes de la badia,
tindren la sensació d'un món intacte: el sorral
salvatge i la badia perfilada d'escuma olivint-re
en una abraçada. En aquesta platja, si inici heu
que ni havia vist gran vaip escrivre ~~aquí~~ el meu
llibre, tot esti igual com gran ~~est~~ veritaren els

pres un pic més avall. No hi ha ni una / 34
barraca, ni una caseta de bany entloc. Es
figuerencs i les figuerencs, els castelhonins i les
castelhonines es despullen darrera les bardisses,
més entà de l'herm, darrera la Terenyina i
un juncar o un tamarin. Ja està bé així,
segui les muntanyes tan una alceva grandiosa i
acellidera al mar que ~~és~~ ^{és} encara un
adolescent.

En altres platges i aquest mateix mar, en
altres casos, els banyistes sembla que hi

35
siguen per força, per fer-hi nosa. En aquesta
batida hi són necessaris, hi fan bonic. La
presnada del serrall que feip tot dibuixant-la
i aquelles colines de roses tan elegants fan
creure que aquesta batida va esser pensada com
a ~~bandera~~ banyera, com una gran obra pública,
com un gran estadi del deport nàutic. És tan
teatral que demana la figura humana. I
no sé si passa ~~al~~ en altres llocs, però si
ns acofem a la serra, els homes i les dones
es venen més alts que les muntanyes, i tan

veïnes que són. No he vist cap veï de mar
que s'assembli a aquest, tan grandios i tan
ben tancaat, tan ben construït i ben conservat
i amb una flaire de salvatgeria que s'apodera
de totes les nostres atencions i sentits.

Li Importà és el palau del vent - sigui la
Marquell. Aquest país és fet per revelar-nos la
tramuntana. El vent és francès i quasi mai no
passa dels límits ^{sur} de l'Importà. És l'esperit del
passat aquest vent i jo veic profundament que
és un esperit. Ell ha fet l'Importà, ha presat a

38
L'importà és una delícia. Val més que es
plurin que vivim el cor del Pirineu, que
no signifiquen que la única men visible s'esti dalt
del banipò. Fem iórrer que la transmontana és
una mena de diable ~~de~~ que si s'enamora d'una
dona li pira les tallilles entaire, perquè les florets
han de tenir les fulles de cap per amunt i no
de cap per avall. Si fem aquesta propaganda no
sindrà aci cap forastera que no es pugui vestir de
flor. I si és massa temorepa que no s'impus. I
tampoc si té una malícia trista. Ni el vent
ni la pent tenen aci una malícia ~~ganjona~~

ganyona.

— Mirenquina capça de broquil - em dia
l'altra dia un papèr avant pel canvi de
~~la~~ cabanes.

In aquella herba violera, estesa sota un ample
de cipress no es veia ni una capça de broquil entoc.
Apròp ~~de~~ nostre ~~cas~~ da massovera llipava
enciamss i' espuma el canvi, de propa al vent.

— I no és pas un broquil que triu.

Volia dir que la massovera era una dona
molt resumpta. A l'importà gran una mata de broquil
s'espiga i tota se'n va en canes, diuen que és

un broquil que fuip. I tots dos vinpa vure
només de pensar en quell broquil tan soltament
clarat al mig d'aquella tanta d'encians. Vinpa
vure però sense aturar-se, perquè això ja no hauria
estat bé. La costa fucapna de la fucapna l'escritura
no era pas mirada vrent ni comparada amb una
cassa de broquil com en aquest importà pirai.

Que no se sapia que a l'importà hi ha uns
dies blaus, d'un blau viu, el cel viu i altíssim,
"un dia de reis" - diu no se per que la pent. Que
es crepin que vivim sota la Mamuntana constant i
implacable, que a la nit, feu cert, udola,

xiscla i arrenca crits humans. Diferencials hi
que en arribar al pla ^{només} bolca tartanes i
algun automòbil estret de pit, però que cap
a La Inguera i Espolla se n'emporta un tantat
com si fos una fulla morta i que a balera i
Portben és capaç de tombar un tres de càrrega. Ja
ho poden explicar que la mainada d'un colpegi,
durant una excursió geològica ~~per~~ ~~al~~ ~~est~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~zona~~
~~de~~ ~~la~~ ~~zona~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~zona~~ a Puip ventós veié
amb estupefacció veïar dos maristes. L'ascensió es
feu per la banda de recés. En esser dalt els
marinats, ~~sempre~~ arropats a les roques, només

42
tingueren un xic el nas rotjant la tramun-
tana amb ulls de ratolins i avisaren solemnemen-
tament els professors. Llacissament pràctics del país
i massa experimentals, aquests bons senyors, ben
puntuats amb el empiricisme al cim foren interrogats
muntanya avall sense tocar a Terra.

Un altre dia, una colla de noies que havien anat
en comiatge a la Salut, en ésser, de devallada,
a mitja muntanya, el vent se les emportà com
un vel d'ocells, aterrant en un pradell ~~cert~~
plantat de cireres, molt a prop de Terrades. Aferr-
tadament no hi va haver ni una cama trencada

i això en valen pintar un ex voto, si
trobem un pintor que es vegi amb cor de
explicar-ho. Perquè el cas és que una d'elles
va quedar penjada en un brancatge i - diuen
els pintors - que tot això costa molt de conju-
minar.

D'històries de persones rebatudes per les parets
o llençades en un rec ~~madral~~ madral tot l'
impordà n'és ple. Diuen que en dies de tramon-
tana l'arena treteja els arbres. Els platans, que
en aquest país es tan enemics, després d'una

tramuntanada, els venien perdiponejats i
com si els rajés saup.

Hi ha la tramuntana que ve del banipó, la
del cell del Perthús i la del cell de
Banyuls. La del banipó és la més pueta. La
gran tramuntana entra per l'esboranc del
Perthús, el camí de les invasions. La tramuntana
de debò canta amb estrús. La més lleugera és
un concert de vislors. Les manifestacions menors
tenen el nom de «aire de tramuntana» i de
rispa. Aquesta és la més enfadosa. Però totes les

45

Tramuntanes us fan companyia i no us
tan pessipolles a l'esquena com l'aire
barceloní. Ho esbandeix tot i ho cirupa tot
la tramuntana. Us ajuda a respirar i no és
pas especialista en la fabricació de pulmones. La
tramuntana va dibuixar el perfil de la badia
de Roses, des del cap d'Orfeu - que vol dir d'
Orfeu - al cap Monpó, - que vol dir Mons Jovis,
muntanya de Júpiter. D'en men, quins mons! Si
ella s'apagues, el mar i les Muges farien
estralls i on ne arribaria la inundació.

compararia el reixort, (anisc Watal: reixort / 46
vol dir filtració) i el galudisme, extirpat
per obra de la tramuntana, ~~no pas~~ per la
mà de l'home, faria hecatombes. Per això
es feia la processó que sortia de Figueras i
anava cap a Precasens. Hi ~~ocurrien~~ tots els
pobles de la rodalia apuntolats al voltant
de la veracren. La processó anava a "cerca
la tramuntana", quan ja s'hothom l'enyorava. I
com que Precasens és lluny, als límits de l'
Impordà, a la porta del vent, de cara a

França, i, hi havia de fer ust, no s'hi
admetien bones, senyal evident que els empes-
danesos tenen una noció justa d'ells i de la
seriositat de les coses. 47

Us empordanesos són fets a imatge i semblança
de la tramuntana. Anuncien el vent i quan parlen
massa depressa, com si se'ls descarpotés la llengua,
es que se senten el vent." Els viatjants diuen que no
hi ha en tot Espanya cap país tan lluminós com aquest,
amb un cel tan blau i tan alt. Un home d'Olset
em deia que, comparat amb l'Empordà, el

48

en pas, sembla encalçat. Figueu-vos: i
era un home d'Olot! Hi ha dies tan
plurius en aquest important gest que
tot hom es veu obligat a parlar-ne, com
en acció de gràcies. I en fa tant, senyor!
Però això val més no fer-ho corre.

*

Segurament no hi ha en tot Catalunya cap altre
comarc tan naturalista com l'Empordanès. Les besties
~~acceptables~~ comestibles, els peixos de mar i riu i els
fruites de la terra són de primera qualitat, hi fa
un sol aliment i la Tramuntana és un carrobo-
rant. L'empordanès no té res d'auster. hi plauen
els teus de festa major i les ballarines. Però els
filòsofs i els pobres poden viure presidencial-
ment. Prompten com seva vintiii) segle enera,
en arribar hi els grecs un pas tan ~~naturalista~~

naturalista. En temps antics, la casa era un ^{ací} 50
ofici. Encara avui hi ha part que veu del que
no és de ningú, de la casa i de la pesca. Encara
hi ha senyals a Pecesens. Hi ha arbres i conills
a les Albes i a les clozes del pla, i les
perdus i grutlles juguen a mitjans dels camps.
Als estanys hi ha traca salvatge, el
coll-verd, més nombrosament vestit que
l'hemis i que, encara que menxi peix, és ho
com una confitura. Automòbils plens a

51
vessar de casadors, passos i casquets vénen
de Barcelona, cap a hostells i Sant Pere
Pescador, a la casa del cell-verd. Es pot pescar
a mar, al Fer, al Fluvià, a la Muga, a
les Illes. Els rius són plens de carpes que
fan pes de dos i tres quilos fins a catorze
i quinze quilos. Els carapells i les carapelles
les bledes de camp, que tenen punt de ferro, ~~o~~
els espàrrecs salvatges i les ~~perques~~ pipnères,
herbes ajuden a viure els pobres. Hi ha

12
plant que s'ha arrisotat tant carpolats. ~~Q~~
Tot hom sap algun usu d'abelles salvatges.
Davant anys n'hi ha hagut un en un esquai
de la façana de la catedral de -bastells, i una
mel més laurada que les pedres, realment
com una llansada. ~~com una llansada~~ Preure els maces i les espes a
justurar és un altre recurs dels pobres i
dels que no en són. Prop dels pobres i dels
mases us manten a rebre un cert nombre
comissions d'espes verdaneres, cada una d'elles

boja com un lleam. A la platja, després
de les grans riuades, sempre hi poden fer
algunes carretades de llenya.

53

L'importàcia és doncs un país fàcil. Les seves
hortes són famoses. En molts pobles són tan cades
amb cipressos formant un angle que les defensi de
la tramuntana. La tendra comestible de l'~~trac~~
~~trac~~ hortalissa fa una ratifa als peus dels cipressos,
ocals si són joves, negres si són vells. L'
horta completament tancada, l'"hortus conclusus",

és una meravella de meravelles. Ben
 arreplegats, ben disciplinats, gran tra bramantem
 els cipress s'estarimen i establent un contacte
 de cels no despen passar un ocell volant, ni
 que un bocí de cel faci nin en el branque. Si
 pujen al Garrigal de Fipres venen, des de
 Vilabertran a Cabanes, una ciutat de cipress.

Les closes són una altra meravella de l'
 importà. Les petites, com una ~~cosa~~ immensa porta
 de joc, tancades per l'arbrada, amb la vacada
 que pastura o amb l'empassada i els pollins que

/ 55

japneu rebre li herba solobre de "gen de
pardal" i en les més gruixoses. Transitien entre
cosa i cosa camins de paradís, i a través
intermedis camins secrets, d'una intimitat de
túnel bosquetí. Tot això us explicarà perquè els
pocs passen aquest país sota el patronatge d'
Aretusa, una modesta nimfa de Diana, iasta
com la seva mestressa, que si es veia perseguida
per ~~el~~ alpi, en un obrer i afluenc d'ulls
es convertia en font.

El pass escripte També amb la seva repetició 56
celeste. Uns grans dies d'hivern sense tramun-
tana i veurien navegar per l'aire navolets de
terenyines. A Castelló d'Empúries he vist tots els
veus del meu corer contemplant el voliar ~~de~~ de la
filagarsa blanca d'aquestes algues aèries. Un
dia de Nadal, el campanar n'era tot embanderat.
Al cim dels marlets n'hi havia un gran tremolor.
— És el plomissol dels àngels que han passat
aquesta nit — ~~era~~ va dir una noia.

Es compreu que en una regió tan naturalista
no sigui el habitant el que posseeix el país, sinó
el país el que posseeix els seus habitants. I
amb Josepim ~~Bech~~ Bech de Carda demostra
que els forasters al cap d'un gran any es
converteixen en empordanesos purs. El cas d'en
Pep Ventura ho fa creure. Però ~~en~~
l'empordanisme fa la bullidera en els fills
i els nets dels forasters fins al punt que
dirien que un abundant dionisiac se'l
emporta. Ho fa la tramuntana? En Josep Pla diu

que se'n pot donar també una gran part
de culpa als menors del país, aquells bifets
i aquelles cortelles, 5' anyell que es toren a
la boca, el peix amb me i les sopes de rap,
~~els formatges i man~~ el formatge i la mantega,
la fruita i les verdures i sobretot al vi de
l'Albera, tot ell ple de malícia. Però si
arrançament dels empordanesos es produeix amb
l'esperit de finesa amb que gira el penell 5' un
campaner, amb l'elègància amb que es bellupa,
tota sola, no saben per què, una fulla de roses,
ara mateix que no fa pens de vent.

Si ha fet molta literatura sobre l'esperit popi
 de certes regions del Mediterrani. No hi ha pas exageració
 en això. És fàcil imaginar l'aut France i l'Alsàcia, transitant
 als passatges de topografia, però en costarà imaginar-lo en
 un món com aquest, en un indret tan insinuant, tan
 absorbent com les platges de la badia de Roses, defen-
 sant-se contra aquest conciliabul de mar, el i man-
 tanyes. No vull pas dir que l'home no es proposi
 santificar fent-se una tenda en aquesta platja. És però
 requisissim que vivint en aquest indret santa Teresa i
 sant Joan de la Creu haurien fet una altra mistica. Els
 anacoretes de la Tebaida haurien patit molt en

agrest paradís terrenal. És més la santedat capaç
de desvolar fins a l'extasi deu esser
possible en un lloc com aquest. Hi hauria viscut tran-
quil, per exemple, fant Gorgi de Copertino que quan
s'emencia en amor de Déu feia una voladeta i s'installa-
va sobre els branquillons més alts d'un arbre, apenolat
i sense tocar-los.

És cert que molta reconstrucció d'aquest mar són infectats
de copanxa i si aquest subret n'és un més on
perquè un dia els pres hi s'impressiona i el possessiu
ista el patronatge ~~de l'escena~~ d'Arctusa. És cert,
certíssim que de l'escena d'aquest mar va
veïns i que Astarté no s'ha mort

mai. La platja de la badia encara és solonxer, / 61
però no s'ha aconseguit pas d'activar-hi un acore-
tes. No és pas que hi hagi dimonis en aquestes
terres, però si esguarces de l'aigua, el
propelleres de l'horitzó marí, el respirar del
mar i de la terra i, sobretot aquella manera
de sentir-se i despullar-se de les muntanyes
davant de la llum, tot té massa sentit i és
massa humana i ~~total~~ sensual. No és pas im-
possible satisfar-se tenint els ulls molt oberts
en un paisatge que sembla més una aloua que
un temple, i aquest tipus de santedat no és,

gràcies a Déu, mèdit, però és millor no / 62
fer-se la il·lusió de domesticar la consciència
dels nlls donant-los un text continu. I si algun
dia necessitessin la complexitat d'aquesta platja no
dubten que tindria més èxit un rosari de 11
aureora amb uns bons reflets que un viacrucis
amb plors.

Per exercisar aquest oís Notre Deyor el va
declarar tota el patrimoni de la fonta breu i li
va donar, cap al segle XIV, un creu d'orfebre
decorada amb pedres i lapidaries plenes de
deus i de deesses, la breu de Vila-herbeira, com

valent dir que la granxa només podia esser
la sal del país, ~~però no la seva~~ un
element decoratiu, com a Roma, però no la
seva ànima. Li podia haver donat un caràcter
dramàtic com el de Perpiñà, però amb aquella
manera que té mestre fenyar de per les coses volpne
peripone l'importà amb una creu d'orfebreria i
que una constel·lació de penyes empertanes hi
fos present en acte de servei. Aquesta creu, potser
la més impressionant d'Europa, ja no és a l'altar
de la seva església romànica. L'ha substituïda
una Assumpta d'autèntica pasta pintada amb

colers de roba interior, ha creu amb tota
la seva alçada, l'alçada d'un home, habita en
una casa particular, en estí més segura, i dorm,
o fa veure que dorm, en un armari que fa olor
de llorer i romaní. Pobre Vilabertran, que no té
rempaies, rodat d'un hí de déu i hortes tancades
amb cipress. El rector que no hi té la vida hi va
en bicicleta des de Figueras. L'abadia pòtica és
proprietat d'una missió protestant. Nostra Senyora s'
cita sol en una església tancada. ha ven dorm en
un armari i el Museu de Girona la vetlla
crient-la ben morta, tan morta com s'hi entolagi.

o 1ª Ifipènia s'impone. Si Fignere d'après
 un expert imperialista ja s'havia anomenat Vila her-
 tran, que és l'únic monument s'aguent desint, ~~Blat~~
 per i la ben. I amb per nos dels Vila hertranes
 que ~~se~~ se s'estimen, que són els que no renequen,
 la ben potra, durant les ptes de Santa ben, pre-
 sibir de l'altar de la parroquia. Segue que s'estima-
 ria més veure's a l'altar que el règim carcelari
 de marea s'omari. Però com a record de la
 devoció del poble a la Santa ben només hi han
 quedat les Fies de Santa ben.

Abocant les grües pel braç dret, Nostre Senyor en 66
Donar també a ell Alt Imperatòria la Mare de Déu de
Castelló d'Empúries. Els castellonians tenen fama d'esser la
pent més alta de l'Imperi però ~~Murcia~~ llur Mare
de Déu encara n'és més. És una pegantessa pòtica de
marbre d'alabastre. Li ~~se~~ diuen "la Pubolla". I
es veu que és una pubollana. Potser ^{ara} ~~preferença~~ esser
masovera, però sempre es dirà que es una reina
i sempre mentlarà que té moltes vessanes. És
vinda prouissament per sostenir el bon Jesús al
seu braç esquerre. La Verge i el Nen amb un
no es somriuen, però potser els intimida veure's

president aquella catedralassa. s'ha de correr 67
molt per sempre una escultura com aquesta, una
Mare de Déu tan maternal i tan majestuosa. s'hauria
de ~~correr~~ córrer molt si la Mare de Déu dels Pres
de la façana no fos també boníssima. hi heu vist
les mans a la Mare de Déu de Castelló? Amb la
mà dreta sosté el seu mantell i ~~la~~ la Ingeria,
evidentment de seda, que cobreix el Nen Jesús. No
duu anells, però en podrien portar molts d'anells
aquestes mans de gran senyora. Si no fos tan
alt el tros del seu altar marmeri amb qu'in
respecte li hauriem ~~lloc~~ la mà dreta. Si l'

estemprés i ens ajudés a pujar... Qui li va fer (68)
el plepnejat del vestit el dia que la posarem a
l'altar? Quin bé no dón de ples! No hi ha cap
reina tan ben vestida. Se tan mirar-la durant
pensacions les Dones de Castells i Impures caminen
com ella caminaria. Va néixer esmentada i
Impures, titol de sobirania, com si dipressora
reina, però li daven la Pubilla. Una pubilla que
ens pot fer herens a tots. Vasp patre tant per
ella durant la guerra! I quip que jo a ella i
encomanava a deu, he no hi pot encomanar
ella. He que no li passi res, senyer, a la Pubilla

de basketbò - deia jo en les nits d'ampú- 69
ria. I ~~penso~~ tenia ben present aquella
matinada, exactament abans de punta d'alba,
que em vaig caure en el seu altar fet una
gran llumenera de pineta florida i de ciris. Jo
no ho sabia que s'havia salvat la bondessa d'
Ingrines. Se li va acudir a vostre fuyor mobilitzar
un home sol, he blandi Ditz que és un arquitecte
que va en ~~la~~ bicicleta. I perquè no la fessin
malbé, ni la portessin a París, blandi Ditz un
emmaraller d'atlar majes i la façana de ~~la~~

l'explèira. Benhaja la blandi d'ing, l'arquitecte (70
que va en bicicleta i arriba sempre a temps!
Que a l' hora del seu trasgos, la Pobilla es
descuida de sostenir el seu mantell i li dona
la mà.

(continua)

h'importació arriba que l'importació, però de
 vida fàcil, ja està bé tal com és. Ell no s'ha
 transformat però el seu pas i com els antics règims
 no hi han fet mai res, amb la importació en aquest importació,
 tot naturalment, tot és natural.

h'importació des de que hi arribaven els grecs és un mercat,
 per consegüent l'importació és mercantilista. Però la facilitat
 i l'esplendor del pas han posat certs límits a l'
 esperit mercantil de la gent. Així es professa el mercanti-
 lisme del mínim esforç. Ni hi ha gran enriquiment se-
 fins a cert punt. Així explica moltes coses, per
 exemple, que el pas sigui avor en herois. No n'ha d'ant
 pobres ni a les armes, ni a les llebres i encara

72

menys a la salut. Petser després del ~~clausura~~
Montaner cronista Ramon Montaner, que era de
Peralada, no ha donat cap més astre de primera
magnitud. Amb l'etern admirable de contemporanis
des ~~del~~ ~~del~~ del poeta Anicet de
Papès i de Puig, passant per Victor Català fins
a Josep Pla y ha els Papès de bliment no
m'entosa bé de ~~si~~ m'hi.

Jampos dona el país el pens dels neptes. A
Figueras no hi ha rics ni pobres - amb però rics
dit dels pobres. Quasi tot hom té un passament, ~~po~~
quasi tot hom té una botipa. Però els botipers de
Figueras no són pas jrens. La poesia del diner no.

20 els emporta cas. ~~Per~~ el meu llibrer, possem
per cas, la Brunen ~~Carot~~ Canet, es llepoix
els llibres de la botiga, té la casa plena de rams
de flors i en regala. L'artesa té una caseta i un
hortet. I tant el botiguer com l'obrer ~~només~~ aspiren
arribar al punt just de viure bé, que vol dir menjar
bé i anar ben vestit. Quan s'ha trobat el punt
just de la felicitat es fuig de tota idea de
risc que comporta viure perillósament. L'importàcia
s'estima més viure vintanta anys amb el prestigi del
ramis que un temps ~~de~~ ben amb el prestigi
del lleó. Naturalment, viure sense risc i tractar-se
bé vol dir que es renuncia a fer grans coses en

la vida. Potser els grecs també eren així
perquè exceptuant Alexandre, dit el Gran, que era
un aixelebant, no aspiraven ^{pas} al domini del món.

Figueres no és Atenes, però si un bra Figueres i el
seu imperi decidixen produir homes, il·lustres no
donaran savis, ni puerers i potser ni sants, però es
farà que aquest imperi doni artistes i homes de
lletra. L'empordanès és molt ben dotat per les
arts. Té l'abundància necessari, un agudíssim sentit
de la proporció i del ridícul, el gust de la naturalesa
i la naturalitat, el do de la síntesi i del detall i
una salut espiritual impressionant. Si Figueres

75
hagués estat una ciutat eclesiàstica segurament
hauria donat homes de lletra. Si a Figueras hi
hagués una acadèmia de Belles Arts, no poden ben
creure, el resultat no fallaria. Responen de la veritat del
que dic quatre pintors contemporanis: Josep Bonaterra,
Ramon Reig i M. Baig Minobis, sense descurtar-me
de Salvador Dalí. Aquest és una excepció que confirma
la regla de l'antiheroisme empordanès, perquè ell no
és l'home empordanès sinó transmontana pura.

De quina bona fusta són fets els fets els emporda-
nesos en dona idea el fet que malgrat l'horror que
tenen a l'efors heroic no es pot un país mediocre. No
fer-se malbé durant vint-i-cinc segles de fer de mercaders

16

Jiu ~~parla~~ molt a favor d'aquest poble. Així sí,
aquesta manca de culte a l'edifici heròic ha fet
de l'Empordà el país més dejerarquitzat que coneix.
Pot haver-hi contribuït la circumstància de les tant temps
que no ha vist de prop cap jerarquia. Quan va caure
Luspiris, Girona es va afanyar a absorbir el herbat
empordà i ~~per això es extingí el segle XIX el contacte de Luspiris~~
~~perquè~~ més tard es va oposar a que fos restaurant. I
~~en extingir-se el contacte de Luspiris~~ des de l'extinció
del contacte de Luspiris, l'Alt Empordà de debò. Però
heus-aci un altre miracle: aquesta manca de sentit de la
jerarquia no ha derivat mai cap a l'anarquisme. L'
empordanès és profundament, conscientment conservador,
malgrat que durant el segle XIX, ~~per~~ se'n va tornar a causa

de la influència francesa, ha fet molta demagògia. I 77
Figueras té una fama antigüíssima d'esser, ~~estatista~~
povegni qui povegni, una ciutat tan ben administrada
com una caixa de botigues.

L'importància havia tingut una gran astorància, però
Figueras li ha reduïda a la modestia. L'aristocràcia
era una autoritat que el botiguer no podia consentir.
Ni ha riput a ple gran li ha vist desposseït del
poder polític, quan li ha vist empobri-se, quan el
sempre ha ~~estat~~ tancat a la porta del botiguer
demarant una aliança matrimonial. Figueras ha
lluitat igualment contra l'aristocràcia i contra
el realisme. No s'ha deixat influir pels sempre

ni pels papesses. La ciutat mercat va esser
treta quasi del no res pels reis en llurta ventura
el comtat d'Empúries, que era un veritable llatí. Que
la comtal vila de bastells d'Empúries, ja la successora
successora d'Empúries, ja ho era una vila
mercat, però hi havia massa inseguretat. Afavorint la
vila real de Figueres contra la vila comtal de
Castelló, els reis feren la revolució de l'Imperatori,
la revolució dels botiguers i comerciants. El meu amic,
l'historiador Eduard Rubeja, em deia un dia, dient
en un banc de la Plaça de Figueres, que l'esperit
i la simplicitat dels figuerencs són fills d'aquesta rev-
lució burgesa produïda per l'adopció real. Al segle
XV, Figueres tenia una idea més exacta de l'esperit

de l'Empúries prepa que Castelli d'Empúries. Però, 79
com que Figueras no era cap d'un comtat, no va
poder fer una política exterior. Figueras és encara una
ciutat-mercat. I encara no hi ha quasi cap indústria. I
es compren: una indústria veïpera molt més estesa que
una botiga. El figuerenc opina que és més còmode
vendre que fabricar. Per altra part, no té cap riu a
la mà i no s'ha preocupat de tenir energia elèc-
trica abundant, potser perquè ~~no~~ es pensa bé que el
país és tal com deu ser. Si tingués força
elèctrica i si ~~després~~ es construís el canal
~~de~~ punta de breçia, Figueras veïpera i potser
la capital de la comarca seria desproporcionada. Perquè

~~La~~ "Importà" es desvella. Ho sap el botifoner
figuerenc que "Importà" ~~es~~ xiroi es desvella? ~~La~~
~~Importà~~ Malauradament, l'Importà es
malthusianista. Siven que això és degut a la
influència francesa, però ja hem presat en que el pas
és antiheroic. ~~Alguns~~ Alguns tiran que es desvella per
manca de mitjans de vida, per massa promoció i
que si es té el punt de breçia, tot aquest pla
~~seria~~ seria un altre Rosselló, i Figueres
un altre Perpinjà. Però els antics veïns han
estat constantment els empordanesos. Ara que es
comença a treballar amb excel·lent orientació en les obres

81

del gantà ja es pot dir que un concept men, que
té un càrrec públic, ~~per~~ ^{explica} que en altres temps, ocupant
ell càrrecs semblants, havia assistit a tres banquets
celebrant la col·locació de la primera pedra del gantà
de brespià. Ell sempre ha servit les dretes. Però hi
afegeix que els ~~de l'esquerra encara han tingut~~
~~més rest perquè ja porten festa~~ seus contemporanis
de l'esquerra, cap dels quals arriba als seixanta anys,
han tingut molta més rest perquè ja han anat a
quatre banquets.

L'empordanès és un poeta nat, encara que
 tingui mandra d'escriure. Prefereix viure l'encants-
 ment del pas que fer versos. Se poesia ja en to
 contínuament. Els exemples no tindreren fi. D'un
 figuerenc molt respectable es diu que un dia entrà
 en una pastisseria i va demanar una gran plata
 de crema. Quan li presentaren esipi que donant
 la seta de la crema hi professin amb nata i
 confitures la inscripció següent: "Recessit de
 Figueres." Poc després la plata de crema era

era presentada com una meravella de la pastisseria.

- On voltri que la portem? - preguntà el pastisser.

- Posi-la sobre aquella tauleta i porti una cullera que me la menjaré ^{ara} mateix.

Pal saber que els empordanesos són uns poctes de la llaminadura. Figueres és la ciutat de les pastisseries. L'importà és la pàtria de la batisfarra

Dolça que repaloma caramel, menjar que després de dos o tres assaigs \nearrow entre'nament té una innegable sublimitat.

D' un altre costat emportaríem en postres dies 86
que trobant-se un dia dalt de la muntanya de
sant Pere de Prada i contemplant lo jardí
des de vicient metres sobre el nivell del mar,
el seu company pu observar que es veia un
tren.

El tren, un tren extraordinari, via cap a Nede
Volajunxa a Peralada.

- No pot ser - respongué el poeta. Son les 11.15
i fins a les 11.43 no surt cap tren de la
frontera.

Agrest home fantàstic, ~~que~~ que no ha viatjat
mai, que quasi no ha estat a Barcelona, sin la
poesia dels horars de ferrocarril.

- Quina hora és?

- Dos quarts de 8.

- Dintre tres minuts si Orient-Express arribarà
a Belgrad. En aquest moment el Canadian
Pacific ha sortit de Winnipeg i es dirigeix
cap a l'Oest del llac de Manitoba.
boneix els horars i itineraris de les
línies ~~terrestres~~ terrestres, aèries

i marítimes de tot el món i un dret de memòria prima és la línia més directa, i més interessant o més barata per anar a tot arreu. I consti que un poeta tan gran de la prosa no és emplant de barres.

Un altre poeta figuerenc coneix totes les numeracions que hi ha a la via pública de BarCELONA.

- On cau el fanel de pas número 728?
- A la Plaça de Catalunya, entre València i Mallorca.

D' un altre poeta, tan bo com tots aquells, si
explica que un dia es posà a ballar a la
Brança de Canaletes, de Barcelona. Quan haví
reunint un públic molt nombros, el poeta, home
normalíssim però molt empordanès, ten gam
i pipa ~~o~~ a la pent dient. "Infelicos! lap de
vosaltres té cédula de figures."

Conec una dona, vella, petita i pependa que
si li donen conversa us explicarà que va néixer
dreta i ten teta, però que quan era menuda,
una minyona la va deixar caure escalles

avall. "I així com no va esser res - viu ella - podria esser molt." 88

No acabariem mai contant importances. Però indubtablement el humorista més exquisit de Figueras és el senyor Joan barbona, advocat i ex alcalde que malgrat esser més a prop dels 90 que dels 80 és encara un dels homes més lúcids de la ciutat. Li podria fer tot un llibre amb les dites del senyor barbona. De la qualitat i finesa d'esperit d'aquest gran importanés en donaria fe qualsevol anècdota,

per exemple agneta. Un amic seu, que quasi
el doflava en algada, tenia el costum
de parlar-li abocant-se-li a sobre, com
seguintant-lo. El gest característic d'agneta

seu era un moviment rítmic de la mà
dreta amb l'índex apuntant el seu inter-
locutor. Un dia el seu barbona li
deuia correctament la mà, dient
només: "Que no fós correpat."

L'esperit d'ironia es un do dels
més importants. Dinen les coses més extraordinàries

seuse Douce-se'n compte, de la manera més 90
natural del món. ha pent d'altres comar-
ques, si són persones seuse resort, per intel-
~~lectuals que s'ignora~~ lipents que ripuin, se
senten confuses davant la manera de produir-se
dels empordanesos. I si l'home seuse resort és
un intel·lectual, ve que es desespere. L'important
no es que es seriosament. De Figueras a
Girona menys hi ha quaranta quilòmetres, però
podria haver-n'hi mil. A Girona ja no hi
arriba quasi mai la Tramuntana. A l'Ingrudà

no hi ha cap Dopma: tot és relatiu. Però / 91
quan a un empordanès li manca el sentit
de l'ironia, llavors, com que encara té
moltes altres coses d'empordanès, resulta un
exemplar estrany, probablement un perfecte
almoparer.

*

*

92

Es empordanes no hem fet pens de geografia
de casa llura. I de llur història no en parlem mai,
per no haver de dir ~~el~~ que són la part més noble
de la península ibèrica. Els fa rubor ~~de~~ haver d'
existir tant propusos. No ho posem dir que, ~~no~~
~~propusos~~ racialment, l'Impòrta és un dels
països del Mediterrani on hi ha menys Torpedes.
Moltes comarques d'aquella mar han de reconstruir
per que han estat una casa de disseses on s'hi
ha instal·lat tot-hom. A l'Impòrta, gas de gas,
hi ha demit tot-hom, però només ha estat un

93
hospital. Els remites de totes menes: fenics, ~~arabs~~,
grecs, àrabs i jueus han estat uns
passavant. En els períodes històrics, l'olivari
és grec i romà. L'importà per dir en veu alta
que és el país més hel·lenitzat i més romanitzat
de tota la península Ibèrica. ~~Per~~ Els ~~de~~ romans
entrem a Espanya per la badia de Roses. A
Imjiries desembarca Sant Pau. La tradició de la
visita de Sant Pau és tan viva a l'importà com
a Ferragosa. El cristianisme entra de nou per
Imjiries, encara que en l'absis ~~seca~~ aterrat de ~~la~~
l'església cristiana que hi ha al mig de les

ruïnes no s'hi hagi destruïdes cap
anot mai en romantze, ni s'hi hagi dit cap
missa en cas de piques. Sense necessitat d'inventar
lleptes ni d'exhibir tals nobilitats, l'urgència
pot aspirar a tractar-se de tot amb qualsevol
rotlle.

Inginieria va començar fundada pels grecs (es)
de Marsella probablement el segle VI abans
de Jesucrist. Els grecs s'establiren en una petita
illa situada molt a prop de la platja, cap a
la reconada sur del pelf. La ciutat de l'illa,
la ciutat vella, o Paleópolis, fou un dia

abandonada per a construir-ne una de nova,
o veïnats, a terra ferma, just al davant
de l'illa. El mercat internacional, ampliat
comercialment. La nova Lúgives era una ciutat
doble rodejada per una muralla i dividida
per una ^{petita} muralla interior. A la banda de mar
hi havia els ~~propiets~~ ^{propiets} a la banda de terra el
empresonaments o indigetes. Més tard s'hi
afegí una ciutat romana que va créixer quan
Julí va establir una colònia de
veterans.

97
expandirissin les tropes decidí emprender el
pas del Pirineu. Quan va passar per aei aquest
exèrcit Terra cinquanta mil homes i infanteria,
non mil de cavalleria i trenta set elefants. Pro-
bablement si importà no ha vist mai més una festa
major tan grossa. Ambal tenen vint-i-cinc anys i les
dones en parlaven més que els homes.

A Impúries desembarcà l'exèrcit i Africà amb un
exèrcit. I davant d'Impúries, uns quants anys
més tard, bató el benser llinava una gran
batalla que assegurà als romans el control definitiu
de la badia de Phos i del Pirineu, tan esbatauat
en aquest imporda. Aquesta batalla decidí la

romanització de la llengua. Parlava de l'Imperi i els
més il·lustres escriptors antics, i Estrabó i Titus
Livi la descriuen. 98

A l'època romana, l'importàcia era la
"civitas Imperialis", o sigui l'importàcia-ciutat. Una
repleta de noms d'arriben ~~l'arriben~~ de pobles
d'arriben llatí recorden les "villa" romanes, la
colonització i romanització del país. La llista de
aquests noms, lentament catalanitzats, ja s'era prou
a l'història Pella i Forgas. De la seixantena
de pobles útils de Figueras quasi la meitat
comencen amb "vila". Heuse els ac: Vilabertran,
Vilacolum, Vilademar, Viladasens, Vilademuls,

Vilademi, Vilansorell, Vilafrant, Vilafrut, 99
Vilatorrada, Vilafranca, Vilajuïga, Vilajuïga,
Vilamaçó, Vilamaçó, Vilamalla, Vilanova,
Vilarnadal, Vilasarri, Vilatorrada, Vilatorrada,
Vilatorrada, Vilatorrada i Vilatorrada.

Després arriben a l'Imperi en el primer
quant del segle VIII i destrueixen Guncaria, o sigui
Figueres. I en el tercer quant del segle IX, els
normands destrueixen Empúries. De aquesta partada,
l'Imperi no se n'ha aixecat mai més. Mai més no
ha tingut una ciutat marítima. Si Empúries
no hagués estat destruïda segurament hauria arribat

a ésser una gran capital. Potser tota la història (100
de Catalunya hauria presat d'una altra manera. ha
inseguretat de les costes fa que els comtes d'Empúries
es traslladin a Castelló d'Empúries. El nom de
Castelló comença a aparèixer cap a la meitat del
segle IX. Des de Castelló, els comtes fan una
política exterior molt ambiciosa i encara que
naveguem els manca una ciutat marítima.
Volta de llacunes i relativament lluny del
mar i dels grans camins, la comtal vila era
fàcil de defensar, però no tenia mar, ni era
cami de pas. Tota la seva política de pèndol

entre Catalunya i el Rosselló es ressent d' / 101
aquestes falles.

Figueras al segle X - és emocionant de
pensar-ho! - era un poblet de runes. De les ~~pedres~~
pedres i desferres de Juncària n'haurien fet uns
casalots. Les cases i els horts serien tancats
amb parets de tàpia. I al peu de les tàpies
unes plantes hipnoses. « Vel in Tapiolas quas
vocant Figarias » - diu un document de l'
any 990. La fàcil d'imprimir la silueta de
Figueras al segle X: les línies horitzontals
d'unes tàpies o tapiols, poques intefuncions d'unes

casos minúscules i uns horts. ~~De per sobre~~
 I ^{mes petites que} les tapes mes grans figuers que s'arreprenjaven
~~per sobre~~ sobre les parcs per sobre l'Imperi.

De les entrades de la ciutat de Tunicara
 cremada pels àrabs en resta un recort, el
 carrer de Bendrassos. De l'antiga carretera
 romana ~~era~~ l'actual carrer de la
 balçarda, probablement ~~era~~ un affluent de la
 carretera. Les ~~tipiques~~ tapes i tapes les
 recorda encara el carrer de Tapis. Les figuers
 dels horts han donat el nom a la ciutat, ~~una~~
~~part~~ Unes fulles de figuera + el Savantol.

J'Adam; l'ua-venen li esent d'aquesta contat
sense pretensions, la capital d'aquest país tot
naturalera. 103

Al segle XV la història de l'Impostà es
deseuboa a Figueres. El contat d'Impostà havia
estat absorbit per la corona. Politicament, la vila
contal de Castelli d'Impostà era a la posta.
Figueres, protegida de molt abans pels reis, comen-
gava a esser la vila-mercat de l'Impostà. Bintat
oberta, al peu del canis-ral, Figueres encara ven
d'así. El dia que el seu pla es popus repar
amb l'aigua de la Moya o del Fluvià, l'Impostà

serà una horta ranceosa, un veritable jardí, i
Figueres una gran ciutat amb un port i unes
reserves a Proves. Pot produir tan menjar de tota
mena agraet important que els peballs seran per exportar-los. 106

A Figueres no hi ha ni un monument considerable. Per
als arqueòlegs no té cap interès. Però així com a
Girona, a la ciutat vella, és pecat de remoure una
pedra, a Figueres tenir la impressió que tot és ~~de~~
ateuorable i la ciutat, sempre tan poc jeràrquica, no
es imposa, ni es domina, ni es cesa. I en la seva
evolució i veïença no ha perdut el sentit com

105

Girona. Gràcies a Déu, els arquitectes moderns
— i això es deu a l'orientació de Pelai Martínez —
han treballat molt més amb valentia i han ennoblit
la ciutat. A Figueras no hi ha ni una casa que faci
un sol de mal gust. Les construccions barates dels
subvencions són tan insignificants que semblen només
una penya d'ocupació de terreny, una cosa
interina.

L'únic monument de Figueras, ~~de la Rambla~~
que val tant com tot el romànic i el gòtic,
és la Rambla. Saló perfecte, fa de rambla i de
plaza, té uns platans gegants i és voltada

de colles. Hi desembocquen deu carrers discrets 106
i alegres. I, confirmant que Figueres és una ciutat
~~no~~ sense noció de la jerarquia, no hi ha ni un
edifici públic. La Rambla és la gran llotja de
l'importà. Fa una alegria enorme aquesta
Rambla de Figueres. Sense-hi una entona, travessa-la
només, us entona per tot el dia. Figueres viu de
la Rambla com tantes ciutats viuen d'un gran
monument i creixen al seu voltant. La Rambla,
relativament moderna, fa créixer la ciutat.
Sense la Rambla, Figueres no tindria accent
i no podria tenir la pretensió d'esser una ciutat

~~el~~ residencial. És tan fosta l'atracció de aquest 107
la Península que jo ^{crec} permanent que si la regu-
diessen ~~en un val~~ al desert, immediata-
ment hi creixeria una conca al voltant. Però
encara que la progressió espial recta com és,
però no tingada a cordill, i que amb grates
fics ~~de~~ els arbres s'as perin centenars, el
misteri de la seva llum, tant a l'hivern
com a l'estiu, és imponderable. És
clar - direu: és oberta ~~per l'atmosfera~~.
de llevant a ponent. Però el seu cel,

el cel de l'importà, i emmarcat als agraes 108

Banlla ...

Veuu ballar sardanes a la Banlla de Figueres,
al cas de les sardanes, es copas de comenure les
netes.

La sardana és l'antiquitat mes venerable de la
importà. Es un ball d'economia d'iripida. Lluit
més, qui menys, tot hom compta. Din la lita que
uns jueus, venint de França, arribarien a un poble
empordanés en un dia de festa major. «Aiem,
aiem! - van dir després de veure ballar una
sardana. En aquest cas fins ballant com compten.»

La sardana és el ball d'un poble molt important. Hi ha sardanes que semblen d'una peça, d'una sola voluntat en els moments seriosos, d'un sol cor en els moments alegres. Cada figura, cada home cada dona, es es dibuixa tal com és. És el ball més honest del món, però en record de l'home primitiu, cada cos belluga dintre la roba...

Però de les dones de l'Emporda, d'aquest país tan naturalista, val més no parlar-ne, perquè no acabaríem mai. Per pintar dones de retaulle pòtic potser no trobaréu ni un

model. Fígures no és pas fiena. Hei quatre (110)
noies, quatre coscabells. Les noies de l'Ingròdia
viuen espiritualment de tips de riure. « Els
tem uns tips de riure, cada tarda, anant a
passar per aquestes carreteres » deia li altre dia
una noia.

El veien el passat i el present de l'
Ingròdia? Bell país aquest Ingròdia. Si arriben
a sentir la seducció del seu gran cultiveria-
ment ja estan ben llest. No trobareu bonic
cap altre país. No sé si ho fa ~~de~~

la terra, el mar o el cel, l'aurisc 111
Ramón Resp ha que ~~est~~ f. Alt Empordà.
és com una formatgera. Tot és ell. Les
vores del plat de la formatgera són les
muntanyes; la tapa és el cel. I tot és
cel. I dintre aquesta formatgera figuren-hi
una tramuntana.

Figuera, abril 1943.